

FORT AAN DE NIEUWE STEEG – GEOFORT

**TOETSEN AAN DE WET- EN REGELGEVING
TEN AANZIEN VAN DE NATUURBESCHERMING**

in opdracht van: **Stichting Geofort**

**RPS BCC B.V.
Postbus 75
4140 AB Leerdam**

projectnummer: NC8040600
omvang rapportage: 28 pagina's (excl. bijlagen)
projectleider: drs. M.G.A.M. van der Linden
auteurs: drs. M.G.A.M. van der Linden
datum: 5 februari 2010
status: **definitief**

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	4
1.1	Aanleiding	4
1.2	Beschrijving projectgebied	4
1.3	Doelstelling.....	5
1.4	Leeswijzer	5
2	AANWEZIGE NATUURWAARDEN.....	6
2.1	Aanpak	6
2.2	Algemene en landschappelijke beschrijving	6
2.3	Flora en vegetatie	6
2.4	Zoogdieren met uitzondering van vleermuizen.....	6
2.5	Vleermuizen	6
2.6	Broedvogels	7
2.7	Reptielen	8
2.8	Amfibieën	8
2.9	Vissen.....	8
2.10	Insecten.....	8
2.11	Weekdieren	8
3	DE PLANNEN	9
3.1	Inleiding	9
3.2	De permanente effecten.....	9
3.2.1	Fysieke veranderingen	9
3.2.2	Activiteiten en intensiteit daarvan	9
3.3	De tijdelijke effecten	10
3.3.1	Op het fortterrein.....	10
3.3.2	Buiten het fortterrein	10
4	FLORA- EN FAUNAWET.....	11
4.1	Wettelijk kader.....	11
4.2	Beschermde aanwezige soorten.....	11
4.3	Effecten voor beschermde natuurwaarden	11
4.3.1	Broedvogelsoorten.....	11
4.3.2	Vleermuissoorten	12
4.4	Gevolgen voor het initiatief	12
5	NATUURBESCHERMINGSWET	13
5.1	Wettelijk kader.....	13
5.2	Ligging t.o.v. Natura 2000-gebied.....	13
5.3	Beschermde natuur- en landschapswaarden	13
6	ECOLOGISCHE HOOFDSTRUCTUUR (EHS)	15
6.1	Beleids- en wettelijk kader	15
6.1.1	Doel van de EHS	15
6.1.2	Gebiedscategorieën in de EHS	15
6.2	De plaats van het Fort in de EHS	15
6.2.1	De 'nee, tenzij'-benadering	16
6.3	Kernkwaliteiten	17
6.3.1	Gebiedskwaliteiten	17
6.3.2	Natuurgerelateerde kwaliteiten	18
6.4	Effecten van de herinrichtingsplannen op de kernkwaliteiten.....	19
6.4.1	Kernkwaliteit 2 (Gebiedskwaliteit).....	19
6.4.2	Kernkwaliteit 3 (Gebiedskwaliteit).....	20
6.4.3	Kernkwaliteit 9 (Gebiedskwaliteit).....	20
6.4.4	Kernkwaliteit 11 (Natuurgerelateerde kwaliteit)	20
6.4.5	Kernkwaliteit 12 (Natuurgerelateerde kwaliteit)	20
6.4.6	Kernkwaliteit 15 (Natuurgerelateerde kwaliteit)	21
6.5	Beoordeling aan de hand van het 'nee, tenzij-principe'	21
6.6	Consequenties	23

	6.6.1 Compensatieplicht	23
	6.6.2 Compensatie.....	23
7	KADERRICHTLIJN WATER	26
	7.1 Ecologische effecten	26
	7.2 Gevolgen voor het initiatief	26
8	CONCLUSIES EN SAMENVATTING	27
9	GERAADPLEEGDE BRONNEN.....	28

1.3 Doelstelling

De bescherming van de natuur- en landschapswaarden van het Fort en de omgeving is of wordt expliciet uitgewerkt in verschillende beleidskaders:

- Nationaal Landschap Nieuwe Hollandse Waterlinie.
- Natura 2000 - Natuurbeschermingswet
- Ecologische Hoofdstructuur - Streekplan en Natuurgebiedsplan van de Provincie Gelderland en Bestemmingsplan van de Gemeente Lingewaal
- Kaderrichtlijn Water

Van deze kaders zijn de doelstellingen van Natura 2000, de EHS en de KRW expliciet toegevoegd aan de plannen met het Fort aan de Nieuwe Steeg. Voor uitvoering moeten de plannen in deze kaders goedgekeurd worden. Daarnaast is ook een toets aan de Flora- en faunawet verplicht.

In dit rapport worden deze vier kaders uitgewerkt naar hun consequenties voor de plannen met Fort aan de Nieuwe Steeg.

1.4 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 worden eerst de resultaten uiteengezet van de inventarisatie van de aanwezige natuurwaarden. Hoofdstuk 3 geeft een beschrijving van de plannen. In de hoofdstukken 4 tot en met 7 volgt de bespreking van de gevolgen van de aanpassingen in het licht van achtereenvolgens de Flora- en faunawet, de Natuurbeschermingswet, de Ecologische Hoofdstructuur en de Kaderrichtlijn Water. In hoofdstuk 8 tenslotte worden de conclusies uit dit onderzoek samengevat.

2 AANWEZIGE NATUURWAARDEN

2.1 Aanpak

Inventarisatie van beschermde natuurwaarden is gebaseerd op voorafgaand veldwerk door VZZ in 2007 (verslag in VZZ 2008) en SBB (verslag in SBB 2008) en op veldonderzoek door RPS BCC. Dit laatste heeft plaatsgevonden in februari 2009 en juni 2009. Omdat de plannen het watermilieu (de gracht) niet zullen aantasten en het projectgebied dus niet ook de fortgracht omvat, is de gracht niet onderzocht op vissen. Wel zijn de oevers aan beide zijden tot en met de oevervegetatie in het water alsmede de smalle ring buiten de gracht onderzocht. Voorafgaand aan het veldwerk in 2009 is in een bureaustudie een aantal schriftelijke bronnen onderzocht, naar verspreidingsgegevens die eerder en in andere kaders zijn uitgevoerd.

De resultaten wat beschermde natuurwaarden betreft worden hieronder beschreven voor alle soortengroepen, met uitzondering van de vleermuizen. Deze groep wordt vanwege de mogelijk grote betekenis van het Fort ervoor, verderop afzonderlijk besproken.

2.2 Algemene en landschappelijke beschrijving

Het Fort aan de Nieuwe Steeg kent een eenvoudige ecologische structuur. Het herbergt een aantal bomen en struiken (es, wilg, plataan, eenstijlige meidoorn) die contrasteren met de overheersende open grazige delen. Deze worden beheerd door middel van jaarrond schapenbeweiding. Buiten de kernbebouwing van het Fort lopen de schapen binnen de omgrachting vrij rond. De begroeiing is overigens niet historisch: ten tijde van de militaire functie was het Fort begroeid met doornenstruiken, wilgen en iepen.

De fortgracht is een C-watgang, dus zonder schouwplicht en met weinig planologische belemmeringen. De oevers van de gracht zijn aan binnen- en buitenzijde grotendeel grazig. Op enkele plaatsen staan (riet)ruigten en een enkele knotwilg.

De gebouwen hebben de hoogste natuurwaarden, vanwege verschillende soorten vleermuizen die daar gedurende meer perioden in het jaar verblijven. Het fortterrein dient ook als foerageergebied voor enkele vleermuissoorten.

Het Fort is landschappelijk gezien van waarde als beeldbepalend element in het cultuurhistorische landschap, en door de afwisseling die het daarin biedt met zijn fortgracht.

2.3 Flora en vegetatie

De genoemde veldinventarisaties hebben uitgewezen dat op het Fort geen bijzondere vegetaties of beschermde plantensoorten voorkomen.

2.4 Zoogdieren met uitzondering van vleermuizen

In de onderzochte schriftelijke bronnen zijn voor het fortterrein geen andere zoogdiersoorten gemeld dan cultuurvolgers zoals enkele muizensoorten. Tijdens de veldinventarisaties in 2009 zijn verspreid over het hele terrein molshopen waargenomen en bovendien (sneeuw)sporen van haas, bruine rat en woelrat.

2.5 Vleermuizen

De op het Fort aangetoffen vleermuizen zijn uitgebreid beschreven in rapportages van VZZ. Hieruit komt het beeld naar voren van een rijke populatie van verschillende soorten. Zij gebruiken (per soort verschillend) een aantal gebouwen op het Fort als winter- en als zomerverblijfplaats, als nachtrustplaats als zwerm- en mogelijk als paarlocatie. Het fortterrein met zijn gebouwen en bomen is, evenals de gracht, een foerageergebied.

Aangetroffen zijn de volgende soorten:

Nederlandse naam	wetenschappelijke naam
gewone dwergvleermuis	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>
ruige dwergvleermuis	<i>Pipistrellus nathusii</i>
laatvlieger	<i>Eptesicus serotinus</i>
rosse vleermuis	<i>Nyctalus noctula</i>
watervleermuis	<i>Myotis daubentonii</i>
baardvleermuis	<i>Myotis mystacinus</i>
gewone grootoorvleermuis	<i>Plecotus auritus</i>

2.6 Broedvogels

Op het Fort zijn in het projectgebied (dus binnen de fortgracht) in 2009 vijftien broedvogelsoorten waargenomen. In 2008 waren dat twee soorten meer: de holenbroeders grote bonte specht en holenduif zijn niet meer teruggevonden. Onderstaande tabel geeft de lijst van aangetroffen soorten. De steenuil is ook voor het Fort gemeld als broedvogel, maar tijdens de veldinventarisaties is deze niet meer aangetroffen. Het Fort is momenteel voor de prooidieren en dus voor de steenuil zelf, niet geschikt meer. Daarvoor domineert de korte grazige vegetatie te sterk. Er is te weinig afwisseling tussen hoger en laag gras en er zijn te weinig structuurrijke (rommel)hoekjes aanwezig.

Nederlandse naam	wetenschappelijke naam	2008	2009
grote bonte specht	<i>Dendrocopos major</i>	x	
tijftjaf	<i>Phylloscopus collybita</i>	x	x
turkse tortel	<i>Streptopella decaocto</i>	x	x
vink	<i>Fringilla coelebs</i>	x	x
houtduif	<i>Columba palumbus</i>	x	x
holenduif	<i>Columba oenas</i>	x	
koolmees	<i>Parus major</i>	x	x
kneu	<i>Carduelis cannabina</i>	x	x
putter	<i>Carduelis carduelis</i>	x	x
winterkoning	<i>Troglodytes troglodytes</i>	x	x
witte kwikstaart	<i>Motacilla alba</i>	x	x
grote lijster	<i>Turdus viscivorus</i>	x	x
kauw	<i>Corvus monedula</i>	x	x
ringmus	<i>Passer montanus</i>	x	x
grauwe vliegenvanger	<i>Muscicapa striata</i>	x	x
zanglijster	<i>Turdus philomelos</i>	x	x
merel	<i>Turdus merula</i>	x	x
fitis	<i>Phylloscopus trochilus</i>	x	x

De landbouwgronden ten zuidwesten van het Fort hebben in het provinciaal Natuurbeheerplan 2009 de bestemming weidevogelgebied (zie paragraaf 6.2). Op de betreffende percelen broeden jaarlijks inderdaad enkele paartjes grutto's en kieviten.

2.7 Reptielen

In het projectgebied zijn tijdens het veldwerk geen reptielensoorten aangetroffen, noch zijn deze voor het Fort bekend uit andere bronnen. Alleen de ringslang is in de omgeving wel eens gezien. Maar door de vrij intensieve schapenbegrazing ontbreekt de afwisseling van structuurrijke graslanden, riet en bosschage op het fortterrein, en daarmee een geschikt biotoop voor de ringslang.

2.8 Amfibieën

In het projectgebied zijn geen amfibieënsoorten aangetroffen en ook niet bekend uit beschikbare bronnen. Enkele amfibiesoorten, waaronder ook de zwaar beschermde kamsalamander en poelkikker, overwinteren op land in ruige vegetaties, dood hout en puinbergen. Op het Fort zelf ontbreekt het aan geschikte overwintermogelijkheden. Hoewel de slotgracht zelf een geschikt voortplantingsbiotoop biedt aan de soorten, kunnen zij, inclusief poelkikker en kamsalamander, op het Fort zelf afwezig geacht worden.

2.9 Vissen

Omdat de plannen het watermilieu (de gracht) op geen enkele manier zullen aantasten en de fortgracht geen onderdeel is van het projectgebied, is tijdens veldwerk niet gezocht naar vissen.

2.10 Insecten

Van aanwezigheid van beschermde insectensoorten is in de bronnen geen enkele vermelding gevonden. Ook tijdens het veldwerk zijn in het projectgebied geen beschermde insectensoorten aangetroffen.

2.11 Weekdieren

Van aanwezigheid van beschermde weekdiersoorten is in de bronnen geen enkele vermelding gevonden. Ook tijdens het veldwerk zijn in het projectgebied geen beschermde weekdiersoorten aangetroffen.

3 DE PLANNEN

3.1 Inleiding

Dit hoofdstuk beschrijft de uitvoering van de plannen vanuit de optiek van de beschermde natuurwaarden: op welke manier kunnen zij invloed hebben op de omvang en kwaliteit ervan. Een volledige beschrijving van wat het plan behelst wordt elders gegeven.

Bij de beschrijving van de ecologische effecten moet onderscheid gemaakt worden in tijdelijke en permanente effecten. De eerste zijn gebonden aan de fase van realisering van het plan: werkzaamheden, aan- en afvoerbewegingen en tijdelijk ruimtebeslag door bijvoorbeeld opslag en aanvoerroutes. De permanente effecten komen voort uit de veranderde situatie en het toekomstig gebruik daarvan.

3.2 De permanente effecten

3.2.1 Fysieke veranderingen

De nieuwbouw betreft een gebouw voor de entree, het auditorium met vluchtroutes en de nutsvoorzieningen en buiten de gracht een fortwachterswoning. Het eerste gebouw wordt gebouwd in een bestaande aarden wal en grondgedekt. Op het Fort worden in de onmiddellijke nabijheid van de genoemde nieuwbouw ook enkele vluchtroutes nieuw-aangelegd.

De ruimte tussen de twee delen van de bomvrije kazerne, de 'fortstraat', zal permanent worden overkapt. Op veel kleinere schaal en met open toegang van buitenaf gebeurt dit ook op enkele andere plaatsen.

Van de aanwezige groepsschuilplaatsen worden er zes ingericht als (winter)verblijfplaatsen voor vleermuizen. Hierbij worden de richtlijnen van de VZZ gevolgd. Aan enkele andere gebouwen worden met keline, ook door VZZ aangegeven aanpassingen, zwermlocaties voor vleermuizen gerealiseerd. Enkele andere gebouwen worden gerenoveerd en zonder grote veranderingen geschikt gemaakt voor hun nieuwe functie. De hoogtevredelingen en het reliëf op het Fort blijven ongewijzigd.

Op het Fort wordt als 'hoogtelijn', evenwijdig aan de oever en op enkele meters uit de waterlijn, een meidoornhaag geplant die strak geschoren zal blijven. Alle bomen die momenteel op het Fort aanwezig zijn, blijven intact. De grazige vlakten binnen het Fort worden permanent begraaasd met schapen.

Ten zuidoosten van en grenzend aan de fortgracht wordt een kleinschalig en niet voor gemotoriseerd toegankelijk 'natuur'kampeerterrein ingericht voor maximaal vijftien kampeerders met kleine kampeermiddelen. De belangrijkste aanpassing is een sanitaire voorziening die door uitvoering nauwelijks zal opvallen. Voor de toegankelijkheid van het kampeerterrein wordt een voetgangersbrug aangelegd aan de zuidzijde.

Aan weerszijden van de oprijlaan worden parkeerplaatsen aangelegd. Op piekdagen wordt voor parkeren gebruik gemaakt van een 'overloopparkerterrein' in een weiland ten oosten van het Fort. De inrichting hiervan zal zodanig zijn dat het graslandkarakter én de kenmerkende openheid van het gebied (voorzover daar zo dicht bij het Fort sprake van is) behouden blijven.

3.2.2 Activiteiten en intensiteit daarvan

Op het Fort zullen activiteiten in de open lucht toenemen: van gebruikers van terras, openluchttheater en speurterrein en bezoekers die van de ene naar de andere bestemming over het terrein wandelen. De als (winter)verblijf voor vleermuizen ingerichte groepsschuilplaatsen blijven overigens strikt buiten de loop van bezoekers en worden voor publiek ontoegankelijk gemaakt. Ook de oever binnen de meidoornhaag en de gracht zelf en de aanwezige bomen en hun directe omgeving worden ontoegankelijk gemaakt dan wel buiten de routing gehouden voor de bezoekers.

Intensiteit en mate van verspreiding van deze activiteiten zullen zorgen van een afname van de rust in vergelijking met de huidige situatie. Men verwacht jaarlijks maximaal 50.000 bezoekers gedurende 200 dagen (gemiddeld 250 bezoekers per dag, op de 20 piekdagen meer).

De toevoerroutes naar het Fort lopen over de aanwezige wegen. De route Bloklandweg-Tiendweg zal de hoofdroute zijn. Ervan uitgaande dat de bezoekers allen met de auto komen en gaan, zal de verkeersaantrekkende werking met gemiddeld 250 bezoekers in 200 dagen en een gemiddelde autobezetting van 3 bezoekers per auto, een omvang hebben van gemiddeld 85 auto's per dag. Deze zullen niet gelijktijdig aanwezig zijn, dus het 'overloopparkerterrein' zal niet vaak gebruikt worden. In de winter zal het met de lagere bezoekersaantallen naar verwachting geheel niet worden gebruikt. De kampeerders zullen met hun niet-gemotoriseerd vervoer nauwelijks bijdragen de verkeersintensiteit.

3.3 De tijdelijke effecten

3.3.1 Op het fortterrein

Op enkele plaatsen op het Fort worden gebouwen opgericht dan wel aangepast en worden verhardingen aangebracht. Behalve de geëigende werkzaamheden is hiervoor aan- en afvoer en tijdelijke opslag van materialen en grondverzet nodig. De grond die hierbij vrijkomt wordt op enkele plaatsen op het Fort toegepast voor de versterking van reeds aanwezige wallen. Rondom het Fort wordt aan de waterkant een meidoornhaag geplant.

3.3.2 Buiten het fortterrein

Voor de bouw van de beheerderswoning is weer behalve de geëigende werkzaamheden zoals aan- en afvoer en tijdelijke opslag van materialen, grondverzet nodig. In zeer beperkte mate geldt dit ook voor de aanleg van het parkeerterrein en het kampeerterrein.

4 FLORA- EN FAUNAWET

4.1 Wettelijk kader

Alle wilde inheemse soorten zijn bij de Flora- en faunawet beschermd door de algemene zorgplicht: iedereen moet voldoende zorg in acht nemen voor de in het wild levende dieren en planten en hun leefomgeving. Een groot aantal planten- en diersoorten geniet in het kader van de de Flora- en faunawet echter strengere bescherming. Bij ruimtelijke ingrepen moet daarom altijd worden getoetst of deze kunnen leiden tot schade voor deze beschermde soorten. Dit geldt dus ook voor de plannen voor herinrichting en veranderd gebruik van het Fort.

In het uiterste geval is een ontheffing van de Flora- en faunawet vereist. Bij verlening daarvan worden altijd ook nadere voorwaarden aan de uitvoering gesteld, die moeten zorgen voor mitigatie of zelfs compensatie. In een aantal gevallen kan het vooraf opstellen van mitigerende maatregelen een ontheffingsverplichting voorkomen.

4.2 Beschermde aanwezige soorten

De Flora- en faunawet groepeerde beschermde soorten naar gelang hun beschermingsstatus in drie tabellen. Zo houden zeer algemene soorten, uit tabel 1, amper belemmeringen in mits de zorgplicht ter harte wordt genomen. In geval van de zwaarst beschermde soorten (tabel 3) is daarentegen altijd een ontheffing nodig. Hiertoe behoren bijvoorbeeld alle vleermuissoorten. Alle vogels zijn op het moment dat ze bezig zijn met voortplanten (dus vanaf het moment dat ze een territorium uitzetten of balt-sen, totdat de jongen zelfstandig zijn) streng beschermd als zijnde tabel 2-soorten.

Uit de soorteninventarisatie (hoofdstuk 2) is gebleken dat in dit project de tabel 2-soorten alleen door enkele broedvogelsoorten zijn vertegenwoordigd, en de tabel 3-soorten alleen door enkele vleermuissoorten.

4.3 Effecten voor beschermde natuurwaarden

4.3.1 Broedvogelsoorten

Broedvogels kunnen tijdelijk negatieve effecten ondergaan van de uitvoering van de plannen, ten dele door verstoring van het broedgebied als zodanig, ten dele door verstoring van de broedplaats. Dit laatste betreft alleen de soorten die in of op de gebouwen nestelen: turkse tortel, holenduif, koolmees, witte kwikstaart en kauw. Als vóór de broedtijd mogelijke broedplaatsen ontoegankelijk worden gemaakt, zijn er ook voor deze groep geen negatieve effecten te verwachten. Boombroedende soorten kwamen ten tijde van de inventarisatie niet in het projectgebied voor, en bovendien worden de aanwezige bomen ongemoeid gelaten.

Als het Fort in gebruik genomen is, zullen de broedvogelsoorten hun gebruik van de locatie aanpassen aan de mate van verstoring die zij aantreffen. Van verstoring tijdens de voortplanting is dan geen sprake meer.

Momenteel broeden weidevogels jaarlijks met succes in de graslandpercelen ten zuiden van het Fort. Weidevogels vermijden hoogopgaande structuren als bomen en elektriciteitsmasten altijd, omdat die door predatoren als heel geschikte uitkijkposten gebruikt kunnen worden. Blijkbaar staan de bomen op en vlakbij het Fort ver genoeg weg van de plekken waar de weidevogels jaarlijks broeden. Aan deze contouren en de beplanting van het Fort in het algemeen verandert niets.

Voor het parkeren langs de oprijlaan van het Fort en het kamperen in de smalle strook aan de buitenzijde van de fortgracht geldt, dat het onder de bomen en tegen de achtergrond van het Fort geen extra verstoring zal geven. Het verkeer dat het Fort aantrekt gebruikt de wegen die het weidevogelbroedgebied omgrenzen en zal bovendien niet erg veel intensiever worden dan momenteel het geval is. Ook daar gaat geen extra verstoring van uit.

De plannen voor het Fort brengen voor het voortplantingssucces van de weidevogels dus geen negatieve effecten met zich mee.

De regels van de Flora- en faunawet schrijven voor dat voor een plan als met het Fort, met het oog op deze broedvogelsoorten binnen het Fort zelf ontheffing dient te worden aangevraagd. Dit dient nog te gebeuren. Op grond van de gekozen aanpak en de daarin opgenomen mitigerende maatregelen is de verwachting evenwel dat deze zal worden verleend.

4.3.2 Vleermuissoorten

In het recente verleden is met onderbouwing van inventarisaties door VZZ reeds een ontheffing aangevraagd voor uitvoering van de plannen. Deze ontheffing is op 19 juli 2007 verleend (document FF75C/2007/0038), en ook een aangevraagde verlenging van deze ontheffing is toegekend (document FF75C/2008/0320), op 1 september 2008.

Alle mitigerende maatregelen die VZZ heeft aanbevolen zijn, dan wel worden, uitgevoerd. Dit betreft onder meer de eerder aangehaalde herinrichting van de zes (voor mensen ontoegankelijk gemaakte) groepsschuilplaatsen, het aanleggen van zwermlocaties en een op de vleermuizen aangepaste tijdsplanning van de werkzaamheden.

4.4 Gevolgen voor het initiatief

Voor de besproken soorten (en soortgroepen) zijn met de genomen maatregelen geen negatieve effecten te verwachten van het initiatief of van de werkzaamheden die ervoor moeten worden verricht. Vanuit de Flora- en faunawet zijn er dus geen bezwaren tegen.

5 NATUURBESCHERMINGSWET

5.1 Wettelijk kader

Ook Nederland kent een stelsel van natuurgebieden die op Europees niveau bescherming genieten: de Natura 2000-gebieden (voorheen de Vogelrichtlijn- en Habitatgebieden). Elk van deze gebieden valt onder de Natuurbeschermingswet omdat het een of meer in Europees verband bijzondere soorten of habitattypen herbergt. Voor elk van deze natuurwaarden zijn per Natura 2000-gebied instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd.

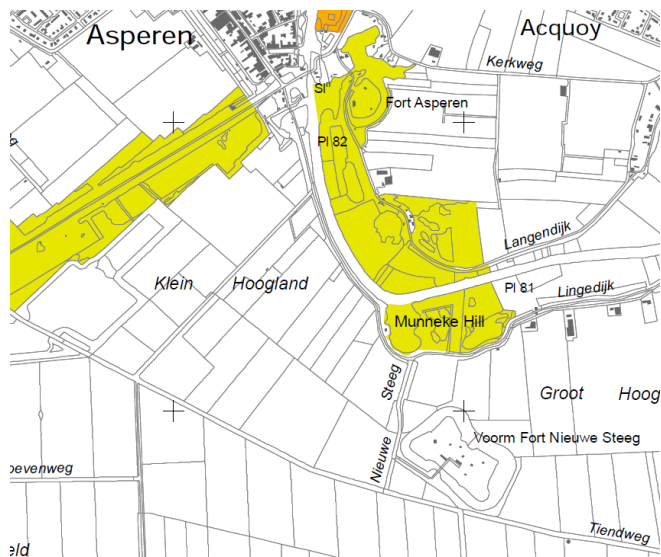
In de verplichte toets dient, weer door erkend ecologisch deskundigen, te worden nagegaan wat de negatieve effecten zijn op de beperkte lijst soorten dan wel habitattypen (dus niet op alle soorten). Dit geldt niet alleen voor ingrepen die worden uitgevoerd binnen de grenzen van een Natura 2000-gebied, maar ook voor ingrepen daarbuiten. Het gaat hierbij om het begrip 'externe werking': invloed op afstand, bijvoorbeeld door geluids- of lichtverstorend op daarvoor gevoelige soorten, of door grondwateronttrekking verdrogingsgevoelige habitattypen.

Een vergunning voor een ingreep wordt niet verleend als er significante negatieve effecten van uitgaan op deze instandhoudingsdoelstellingen: als die daardoor niet (meer) gehaald kunnen worden. De uitzondering is dat, als aangetoond kan worden dat de ingreep een groot maatschappelijk belang dient, er geen alternatief voor is te vinden en er adequate compenserende maatregelen worden genomen. Als de effecten wel te verwachten maar niet significant zijn, kan een vergunning op voorwaarde van mitigerende en compenserende maatregelen worden verleend.

5.2 Ligging t.o.v. Natura 2000-gebied

Zoals figuur 5.1 laat zien, ligt het fortterrein ten zuiden van en dus buiten het Natura 2000-gebied 'Zuiderlingedijk en Diefdijk-zuid' (gebiedsnummer 70). De kleinste afstand tussen beide is ongeveer 200 m.

Figuur 5.1: begrenzing van het Natura 2000-gebied 'Zuiderlingedijk en Diefdijk-zuid' in de nabijheid van het Fort aan de Nieuwe Steeg

5.3 Beschermde natuur- en landschapswaarden

Ook al ligt het Fort buiten het Natura 2000-gebied, het ligt er wel zó dicht bij dat bepaald dient te worden of er via externe werking sprake is van effecten op de aanwijzende natuurwaarden en vervolgens op de realiseerbaarheid van de instandhoudingsdoelstellingen die daarvoor zijn opgesteld. Het Natura 2000-gebied 'Zuiderlingedijk en Diefdijk-zuid' (gebiedsnummer 70) is als zodanig aangewezen vanwege de in Europese context bijzondere waarde voor vijf habitattypen en vier soorten:

beschermde habitattypen	beschermde soorten
ruigten en zomen (moerasspirea) (H6430A)	bittervoorn (H1134)
kalkmoerassen (H7230)	grote modderkruiper (H1145)
vochtige alluviale bossen (zachthoutoibossen) (H91E0A)	kleine modderkruiper (H1149)
vochtige alluviale bossen (essen-iepenbossen) (H91E0B)	kamsalamander (H1166)
vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen) (H91E0C)	zwarte stern (A197)

Geen van de vijf beschermde habitattypen is via ecologische relaties verbonden met het fortterrein. Werkzaamheden en de daardoor veranderde situatie op het fortterrein zullen dus geen effecten hebben op de realiseerbaarheid van de instandhoudingsdoelstellingen voor deze natuurwaarden.

Het Fort is niet via waterlichamen verbonden met de waterlichamen in het Natura 2000-gebied. Te meer omdat in de fortgracht niet gewerkt wordt en daar geen veranderingen in worden aangebracht, is dus ook voor de drie beschermde vissoorten geen sprake van negatieve effecten via externe werking. De kamsalamander is voor de voortplanting afhankelijk van wateren en overwintert op enige afstand daarvan op het land, in ruigten en onder hout- en steenhopen. Deze ontbreken op het Fort, maar bovendien kan de soort zich slecht handhaven in gecultiveerde gebieden. Tenslotte wordt de soort ook in andere bronnen niet vermeld voor de wijde omgeving van het fortterrein, dus ook niet van het deel van het Natura 2000-gebied dat nabij het Fort ligt. Gezien de aard van het Fort en het gebied daarbuiten tot aan het Natura 2000-gebied, kunnen we stellen dat het Fort geen rol speelt voor de kamsalamander. De realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen voor deze soort komt dus niet in gevaar door de werkzaamheden en daaruit resulterende veranderingen op het Fort.

Het Natura 2000-gebied kent als instandhoudingsdoelstelling voor zwarte stern het behouden van de geschiktheid als broedgebied voor 15 paartjes. De soort maakt in ieder geval geen gebruik van het Fort en is ook niet bekend van het agrarisch gebied rondom het Fort. De instandhoudingsdoelstellingen voor de soort worden dus niet aangetast door de werkzaamheden en daaruit resulterende veranderingen op het Fort.

Samenvattend luidt de conclusie dat er geen sprake is van negatieve effecten via externe werking op de beschermde natuurwaarden van het Natura 2000-gebied 'Zuiderlingedijk en Diefdijk-zuid'. De bereikbaarheid van de instandhoudingsdoelstellingen die zijn opgesteld voor deze natuurwaarden komen dus niet in gevaar, en vanuit de Natuurbeschermingswet zijn er geen beperkingen op de voorgenomen veranderingen van het Fort aan de Nieuwe Steeg.

6 ECOLOGISCHE HOOFDSTRUCTUUR (EHS)

6.1 Beleids- en wettelijk kader

6.1.1 Doel van de EHS

Met de Ecologische Hoofdstructuur beoogt de overheid een samenhangend netwerk van kwalitatief hoogwaardige natuurgebieden en natuurrijke cultuurlandschappen in te richten. Bescherming, instandhouding en ontwikkeling van de aanwezige bijzondere ruimtelijke waarden en kenmerken zijn hierbij de kernbegrippen.

6.1.2 Gebiedscategorieën in de EHS

De EHS kent drie gebiedscategorieën: natuurgebieden, gebieden met een verweving van landbouwkundig grondgebruik en natuurelementen, en ecologische verbindingzones. De eerste twee categorieën zijn toegekend aan het gebied waar Fort aan de Nieuwe Steeg in ligt, de derde niet zodat die in deze context niet relevant is.

Gebieden in de categorie natuur zijn vooral bestaande natuurgebieden en enkele nog te ontwikkelen bos- en natuurgebieden die momenteel agrarische cultuurgrond zijn. Planten- en diersoorten die gebonden zijn aan grotere natuurgebieden vinden vooral een plek in de categorie natuur.

Tot de verweven gebieden worden gerekend: gebieden die vallen onder de Vogel- of Habitatrichtlijn, landgoederen die vallen onder de natuurschoonwet, en overige gebieden met een aanzienlijke oppervlakte aan natuur- en bouselementen. Door natuurontwikkeling en agrarisch natuurbeheer wordt de natuurwaarde van het gebied als geheel versterkt. Ze zijn van belang voor planten- en diersoorten die gebonden zijn aan natuurelementen en natuurkwaliteiten die verweven zijn met agrarisch en ander gebruik van het cultuurlandschap.

6.2 De plaats van het Fort in de EHS

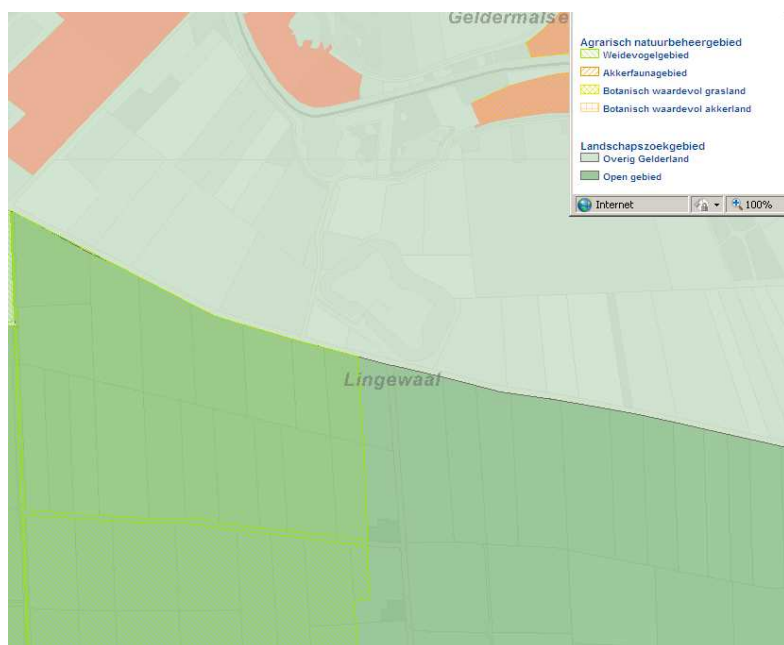
Figuur 6.1: uitsnede uit de Kernkwaliteitenkaart EHS 2009 (bron: Atlas Groen Gelderland)

Het Fort ligt in de streekplanregio Rivierengebied. In 'EHS vastgesteld door PS 2009' is het Fort in zijn geheel aangegeven als 'natuur'. In de nabije omgeving van het Fort geldt dit ook voor enkele onderdelen van het Natura 2000-gebied. De percelen ten zuiden van de Tiendweg zijn ook onderdeel van de

EHS, met de toekenning 'verweven gebied'. Voor het overige heeft de omgeving van het Fort in dit kader geen expliciete EHS-doelstelling meegekregen.

Het Natuurbeheerplan Gelderland 2009 van de Provincie Gelderland benoemt het Fort en de wijde omgeving ervan ten noorden van de Tiendweg als landschapszoekgebied 'Overig Gelderland'. Gebieden die zijn benoemd als 'nieuwe natuur' of in de nieuwe termen: 'nog om te vormen naar natuur' en die daarmee een exclusieve natuurfunctie hebben, liggen op grotere afstand, binnen de grenzen van het Natura 2000-gebied.

Het streven in genoemd landschapszoekgebied is om met behoud van de landbouwfunctie aanleg en beheer van alle landschapselementen die in de Index Natuur en Landschap, Onderdeel landschapsbeheertypen (versie 3 maart 2009) worden opgesomd, te stimuleren. Dit gebeurt met het beschikbaar stellen van subsidies in het kader van de Subsidieregeling Natuur en Landschap (SNL). Onder deze landschapselementen uit de Index vallen ook de elementen die bestaan uit hoogopgaande houtige gewassen, als singels en lanen.

Figuur 6.2: uitsnede uit de kaart Natuurbeheerplan Gelderland 2009 (bron: Atlas Groen Gelderland)

Maar zoals figuur 6.2 laat zien, ligt het Fort net op de zuidelijke grens hiervan. Het gebied dat de Tiendweg als noordgrens heeft en dat samenvalt met het gebied voor EHS-verweven natuur (zie hierboven), is benoemd als landschapszoekgebied 'open gebied, Leuvenscheveld Tielerwaard'. Voor het westelijke deel van dit gebied, geelgearceerd op de figuur, geldt het beheertype 'Weidevogelgebied' als doel voor verweven natuur. Voor het gehele gebied gelden ook enkele landschapsbeheertypen. In het belang van weidevogels worden geen hoge bomen toegestaan omdat die kunnen dienen als uitkijkpost voor tal van predatoren. Daarom zijn deze landschapsbeheertypen beperkt tot laagblijvende beheertypen: poelen, rietzomen en natuurvriendelijke oevers.

In het 'Weidevogelgebied' zijn inderdaad beheerovereenkomsten voor gericht weidevogelbeheer afgesloten met de eigenaren in het kader van de provinciale Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer. Deze eigenaren zijn bovendien voornemens deze beheerovereenkomsten in een nieuwe contractperiode voort te zetten onder de Subsidieregeling Natuur en Landschap 2009. In deze zin zijn de natuurwaarden hier dus niet meer potentiëel maar gerealiseerd.

6.2.1 De 'nee, tenzij'-benadering

Binnen de ecologische hoofdstructuur geldt de 'nee, tenzij'-benadering. Deze houdt in dat "nieuwe plannen, projecten of handelingen niet [zijn] toegestaan indien deze de wezenlijke kenmerken of

waarden van het gebied significant aantasten, tenzij er geen reële alternatieven zijn en er sprake is van redenen van groot openbaar belang. Voor ingrepen die aantoonbaar aan de criteria voldoen, geldt het vereiste dat de schade zo veel mogelijk moet worden beperkt door mitigerende maatregelen. Responderende schade dient te worden gecompenseerd” (Ministeries van LNV en VROM en de provincies, 2007).

Op gebiedsniveau zullen areaal, kwaliteit of samenhang niet mogen afnemen. Voor de verblijfs- en dagrecreatiesector betekent dit dat een toename van het ruimtebeslag niet is toegestaan binnen de hele EHS als deze niet op gebiedsniveau kan worden gecompenseerd. Aan die compensatie worden de volgende voorwaarden gesteld:

- Fysieke compensatie moet aansluiten op het gebied of er vlakbij plaatsvinden, zó dat er een duurzame situatie ontstaat; als dat niet kan moet een kwalitatief gelijkwaardige compensatie verder weg plaatsvinden van het aangetaste gebied.
- Als fysieke compensatie niet mogelijk is, moet financiële compensatie geleverd worden conform de Richtlijn Compensatie Natuur en Bos (Provinciaal Blad, 2 juli 1998).
- Mitigatie en compensatie, inclusief de financiële aspecten ervan, zijn onderdeel van het plan en dienen geregeld te zijn voor de uitvoering ervan.

In de beoordeling van toelaatbaarheid van de initiatieven op en rond het Fort aan de Nieuwe Steeg spelen de zogeheten kernkwaliteiten een centrale rol. Deze zijn in het Streekplan beschreven. Hieronder worden al deze kwaliteiten besproken op het punt van relevantie voor de plannen met het Fort. De vraag hierbij is, of deze kwaliteiten daadwerkelijk op of om het Fort voorkomen. Vervolgens wordt voor de relevante kwaliteiten bekeken of er een kans is dat ze geschaad zullen worden door uitvoering van de plannen.

In paragraaf 6.5 wordt beoordeeld of deze effecten significant genoemd kunnen worden, en wat daar volgens het ‘nee, tenzij-principe’ zoals uitgewerkt door Provinciale Staten van Gelderland (2009), de consequenties van zullen zijn. Paragraaf 6.6 tenslotte geeft een uitwerking van deze consequenties in de zin van de eventuele mitigatie- dan wel compensatieplicht.

6.3 Kernkwaliteiten

De wezenlijke kenmerken en waarden (‘kernkwaliteiten’) op het gebied van ecologie, landschap en cultuurhistorie zijn uitgewerkt in het streekplan. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen kernkwaliteiten in de zin van gebiedskwaliteiten en in de zin van natuurgerelateerde kwaliteiten. Behalve bij de bepaling van de (mate van) aantasting, spelen zij ook een rol bij de bepaling van maatregelen ter mitigatie, compensatie, saldering en kwalitatieve verbetering. Een van de voorwaarden voor een plan dat zal leiden tot aantasting van kernkwaliteiten is dat genoemde maatregelen integraal zijn opgenomen in het voorstel tot bestemmingsplanwijziging waarvan het plan deel uitmaakt.

Niet alle EHS-kernkwaliteiten die voor het rivierengebied in het streekplan zijn opgenomen, zijn van toepassing op het Fort. Sommige hebben immers betrekking op een heel ander geografisch onderdeel van het rivierengebied of op een heel ander systeemonderdeel van het rivierenlandschap dan waar het Fort in ligt. Onderstaand zijn alle rivierenlandse kernkwaliteiten weergegeven, met daarbij de conclusies ten aanzien van de relevantie voor het Fort en de herinrichtingsplannen.

6.3.1 Gebiedskwaliteiten

- 1 De combinatie van gedempte rivierdynamiek en kwel in het Rijnstrangengebied met als resultaat een gevarieerd rietmoeras met bijzondere soorten als moerasvogels en waterspitsmuis.
 - Deze kernkwaliteit is gebonden aan andere geografische regio’s dan waarin het Fort ligt, en is dus **niet relevant**.
- 2 De Nieuwe Hollandse Waterlinie als samenhangend en herkenbaar geheel van moerasgebieden en open (weidevogel)graslanden.

- Het Fort is een karakteristiek onderdeel van de Nieuwe Hollandse waterlinie. Daarom is deze kernkwaliteit **wel relevant**.
- 3 De relatie tussen open voedselrijke foerageergebieden en rustgebieden (open water) voor overwinterende en doortrekkende ganzen, eenden en andere watervogels.
 - Het Fort ligt tussen rustgebieden op en nabij de Linge en de open komkleigebieden waar bijvoorbeeld ganzen foerageren. In die zin is deze kernkwaliteit **wel relevant**.
 - 4 De rivier met zijn bijbehorende dynamiek en morfologie, als bron van natuurlijke processen, en als as van een keten natuurterreinen en natuurrijke cultuurlandschappen in de uiterwaarden en de daarbij behorende bijzondere natuur, zoals rivierduinen, stroomdalgraslanden, natte schraalgraslanden, hardhoutooibos en nevengeulen.
 - Deze kernkwaliteit is gebonden aan de hoog dynamische systeemonderdelen van het riviersysteem: in de uiterwaarden. Het Fort ligt op een heel andere plaats en heeft geen enkele betekenis voor deze kernkwaliteit, die dus **niet relevant** is.
 - 5 De uitwisselingsmogelijkheden voor planten en dieren die De Gelderse Poort en het Rijk van Nijmegen herbergen door de centrale ligging in het Europese natuurnetwerk met verbindingen naar de Veluwe en Oostvaardersplassen, het Reichswald en de Eiffel, het bovenstroomse en benedenstroomse (Duitse) rivierengebied en de bosgebieden in het Limburgs-Duitse grensgebied.
 - Deze kernkwaliteit is gebonden aan een andere geografische regio's dan waarin het Fort ligt, en is dus **niet relevant**.
 - 6 De verbinding tussen het Maas- en het Rijnecosysteem in Fort Sint Andries.
 - Deze kernkwaliteit is gebonden aan een andere geografische regio's dan waarin het Fort ligt, en is dus **niet relevant**.
 - 7 Het open, grazige en natte karakter van binnen- en buitendijkse weidevogel- en ganzengebieden.
 - Het Fort is geen open, grazig en nat gebied. Deze kernkwaliteit is dus **niet relevant**.
 - 8 Het Rijk van Nijmegen als samenhangend geheel van bossen en natuurterreinen met zeer gevarieerde overgangen naar de omringende rivierkleigronden (Ooijpolder) met de bij deze overgangen behorende natuur met onder andere bronnen en bronbeekjes.
 - Deze kernkwaliteit is gebonden aan een andere geografische regio's dan waarin het Fort ligt, en is dus **niet relevant**.
 - 9 Het samenhangende geheel van Linge en natuurgebied en landgoederen langs de Linge in het westelijk rivierengebied.
 - Het Fort is onderdeel van dit samenhangende geheel. De kernkwaliteit is dus **wel relevant**.

6.3.2 Natuurgerelateerde kwaliteiten

- 10 De grond- en oppervlaktewateromstandigheden (kwaliteit en kwantiteit) behorende bij waterafhankelijke natuurdoeltypen.
 - Het Fort herbergt geen waterafhankelijke natuurdoeltypen noch speelt het enige rol in de toestroming van grond- of oppervlaktewater naar daarvan afhankelijke systemen elders in het Rivierengebied. Deze kernkwaliteit is dus **niet relevant**.
- 11 De kwaliteit van het leefgebied van alle soorten, waarvoor conform de Flora- en faunawet bij ruimtelijke ontwikkelingen een ontheffing vereist is en die als zodanig worden genoemd in de AmvB Vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten Flora- en Faunawet.
 - Alle soorten die op het Fort voorkomen vallen onder deze omschrijving. Deze kernkwaliteit is dus **wel relevant**.
- 12 De landschappelijke verwevenheid van natuur, bos en landschapselementen met cultuurgronden.

- Door de situering kan het Fort opgevat worden als deelsluitmakend van deze verwevenheid. Deze kernkwaliteit is dus **wel relevant**.
- 13 De stilte in stiltebeleidsgebieden en stiltegebieden (in geval de norm van 40 decibel wordt overschreden).
- Het stiltebeleid van de Provincie is van toepassing op acht stiltegebieden (Bennekommer Meent, Kil van Hurwenen, Oude Waal (Ooijpolder), Weide Oude Rijnstrangen, Wildenborch/Bosket, Borculo-Noord, Noord-Oost Veluwe en Zuid-Oost Veluwe) en op vijf stiltebeleidsgebieden (Veluwe, Graafschap, Montferland, Winterswijk en Rijk van Nijmegen). Het Fort ligt in geen van deze gebieden, en dus is deze kernkwaliteit **niet relevant**.
- 14 De uitwisselingsmogelijkheden voor planten en dieren in verbindingzones en tussen de verschillende leefgebieden in de overige delen van de EHS; in het bijzonder de vrije verplaatsing van heren en wilde zwijnen binnen het gehele bos- en natuurgebied.
- Het projectgebied heeft geen functie toegewezen gekregen als verbindingzone. Gezien de geheel afwijkende (want bebouwde) aard ten opzichte van wat er zich in de omgeving bevindt, kan het zo'n functie ook niet hebben. Het is daarentegen een stapsteen voor verschillende soorten, die verbindingzones nodig hebben naar een volgende stapsteen (lees: een ander Fort) om de genetische uitwisseling met andere populaties op peil te houden. Welke deze verbindingzones ook mogen zijn, ze liggen buiten het projectgebied. Deze kernkwaliteit is dus **niet relevant**.
- 15 Het areaal en de kwaliteit van bestaande natuur-, bos- en landschapselementen en gebieden die aangewezen zijn voor nieuwe natuur en agrarische natuur.
- Het projectgebied zelf en de omgeving ervan hebben in de Kernkwaliteitenkaart en het Natuurbeheerplan bestemmingen natuurdoelen meegekregen (zie paragraaf 6.2). Alleen al om deze reden, maar ook omdat een uitstralende werking op de omgeving niet ondenkbaar is, is deze kernkwaliteit **wel relevant**.

6.4 Effecten van de herinrichtingsplannen op de kernkwaliteiten

In de voorgaande paragraaf zijn zes kernkwaliteiten als relevant voor het Fort benoemd: drie gebiedskwaliteiten en drie natuurgerelateerde kwaliteiten. Alleen voor deze zes kwaliteiten dient te worden geanalyseerd of de uitvoering van de herinrichtingsplannen dan wel de nieuwe situatie die daardoor zal ontstaan, tot negatieve effecten zal leiden.

6.4.1 Kernkwaliteit 2 (Gebiedskwaliteit)

De Nieuwe Hollandse Waterlinie als samenhangend en herkenbaar geheel van moerasgebieden en open (weidevogel)graslanden.

Zoals alle forten in de Nieuwe Hollandse Waterlinie heeft ook Fort aan de Nieuwe Steeg een bijzondere plaats ten opzichte van deze kernkwaliteit: het is moerasgebied noch open grasland, maar wel een kenmerkend onderdeel ervan.

De plannen met het Fort betreffen het Fort zelf en net daarbuiten een nieuw te bouwen beheerderswoning en een in te richten parkeerterrein. De projectlocatie ligt in een overgangszone tussen de moerasgebieden en open graslanden in de omgeving. Het Fort zorgt hier door zijn huidige aard en gebruik voor een bepaalde mate van verdichting. Bovendien kenmerkt de locatie zich behalve door het Fort zelf, ook door lanen met hoge bomen en (hoogstam)boomgaarden ofwel door een grote verticale structuurrijkdom.

Zoals in hoofdstuk 3 is uiteengezet zullen de beheerderswoning en het parkeerterrein, zo dicht bij het Fort en op de manier waarop zij in het plan zijn opgenomen, geen extra inbreuk betekenen op het samenhangend geheel van moerasgebieden en open (weidevogel)graslanden. Ook zullen de veranderingen die het Fort ondergaat visueel niets afdoen aan de herkenbaarheid van de Nieuwe Hollandse Waterlinie en de plaats van het Fort daarin.

Negatieve effecten op deze kernkwaliteit zijn **niet aan de orde**.

6.4.2 Kernkwaliteit 3 (Gebiedskwaliteit)

De relatie tussen open voedselrijke foerageergebieden en rustgebieden (open water) voor overwinterende en doortrekkende ganzen, eenden en andere watervogels.

De conclusies voor de landschappelijke aspecten van deze kernkwaliteit zijn dezelfde als voor kernkwaliteit 2. De genoemde soorten krijgen alleen met het Fort te maken als ze er overheen vliegen, op weg van foerageergebied naar rustgebied of andersom. Gezien de grote aantallen wintergasten is dit in de winter het vaakst aan de orde, dus als de bezoekersaantallen aan het Fort het laagst zijn. In vlucht zijn deze dieren beperkt verstoringgevoelig voor wat er op de grond gebeurt. Momenteel is het Fort al geen verstorend obstakel, en dat zal tijdens en na de herinrichting niet anders zijn, zeker in de winter als de activiteiten op het Fort minimaal zijn. De percelen die de foeragerende dieren bezoeken liggen verder van de wegen in het gebied af. Ook de aanwezigheid van het 'overloopparkerterrein' (dat vanwege de lage bezoekersaantallen in de winter amper gebruikt zal worden) zal hier niet voor extra verstoring zorgen. Het ligt in de zone bij de weg die foeragerende dieren nu ook al mijden en bovendien zal het door de wijze van aanleg zijn graslandkarakter behouden en daarmee qua (vegetatie)structuur visueel integraal deel blijven uitmaken van het gebied.

Negatieve effecten op deze kernkwaliteit zijn **niet aan de orde**.

6.4.3 Kernkwaliteit 9 (Gebiedskwaliteit)

Het samenhangende geheel van Linge en natuurgebied en landgoederen langs de Linge in het westelijk rivierengebied.

De conclusies zijn dezelfde als voor kernkwaliteit 2: negatieve effecten op deze kernkwaliteit zijn **niet aan de orde**.

6.4.4 Kernkwaliteit 11 (Natuurgerelateerde kwaliteit)

De kwaliteit van het leefgebied van alle soorten, waarvoor conform de Flora- en faunawet bij ruimtelijke ontwikkelingen een ontheffing vereist is en die als zodanig worden genoemd in de AmvB Vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten Flora- en faunawet.

De aanpassingen in het projectgebied vinden alleen plaats in de fortgebouwen en op een beperkt deel van het terrein binnen de gracht en net daarbuiten. In de fortgracht en de oevers tot aan de insteek zal niets worden veranderd. Ook de bomen die op het fortterrein staan, eventuele verblijfplaats voor hollenbroeders als spechten en steenuilen, blijven buiten de aanpassingen.

Andere tabel 2- en tabel 3-soorten dan een aantal vleermuissoorten vinden geen geschikt biotoop in die delen van het Fort waar de veranderingen zullen worden aangebracht, of ze zijn niet in het projectgebied aanwezig. Bovendien worden eventuele verblijfplaatsen voor hollenbroeders (nestholten in bomen) niet aangetast, hetgeen van belang is als de geschiktheid van het gebied daarvoor in de toekomst weer toe zou nemen.

De kernkwaliteit die hier in het geding is, is dus het leefgebied voor de vleermuizen. Maar dat aspect is meegenomen in de verleende ontheffing. Eventuele negatieve effecten worden voorkomen door uitvoering van de plannen volgens de in de ontheffing gestelde voorwaarden die gesteld zijn bij de verleende Flora- en faunawet ontheffing. Deze voorwaarden, een aantal mitigerende maatregelen, zijn gestoeld op de adviezen van VZZ en deels nu al uitgevoerd. Voorzover de vleermuizen het Fort gebruiken voor het foerageren, zullen de effecten nihil zijn: daarvoor gebruiken ze de verticale structuren (bomen en wellicht gebouwen) als geleiding, en daaraan wordt geen afbreuk gedaan.

Negatieve effecten op deze kernkwaliteit zijn door uitvoering van de overeengekomen mitigerende maatregelen **niet aan de orde**.

6.4.5 Kernkwaliteit 12 (Natuurgerelateerde kwaliteit)

De landschappelijke verwevenheid van natuur, bos en landschapselementen met cultuurgronden.

De landschappelijke verwevenheid in de zin van deze kernkwaliteit zou kunnen verslechteren door de bouw van de beheerderswoning en de aanleg van het parkeerterrein en het 'overloopparkerterrein'.

Maar zoals in hoofdstuk 3 is uiteengezet, zullen deze elementen optimaal worden ingepast in de omgeving en door hun specifieke locatie en uitvoering geen nieuwe visueel of (landschaps)ecologisch storende elementen vormen in het gebied.

Negatieve effecten op deze kernkwaliteit zijn dus uiteindelijk **niet aan de orde**.

6.4.6 Kernkwaliteit 15 (Natuurgerelateerde kwaliteit)

Het areaal en de kwaliteit van bestaande natuur-, bos- en landschapselementen en gebieden die aangewezen zijn voor nieuwe natuur en agrarische natuur.

In de Streekplanherziening 2009 heeft het Fort met nabije omgeving binnen de EHS de functie 'natuur' toegewezen gekregen (zie figuur 6.1). Het Fort vertegenwoordigt bepaalde specifieke natuurwaarden (met name vleermuizen) die in een voorgaand hoofdstuk zijn besproken en in de context van de Flora- en faunawet zijn veiliggesteld. Overigens heeft het gebied rondom het Fort ten noorden van de Tiendweg in de Kernkwaliteitenkaart geen bijzondere doelstelling meegekregen.

Het projectgebied als geheel, met de grasvlakten op het Fort zelf, het beoogde kampeerterrein, de huidige oprijlaan met langsliggende stroken en de gracht, heeft sinds jaren slechts zeer beperkte natuurpotenties. Zij zullen deze ook niet kunnen ontwikkelen, noch bij voortzetting van de huidige functie en gebruik noch ten behoeve van welke vorm van gebruik en toegankelijkheid dan ook. Alleen verlaten van het Fort zou ruimte geven aan de ontwikkeling van natuurpotenties op deze onderdelen. Negatieve effecten van de uitvoering van het plan op deze kernkwaliteit zijn **wel aan de orde**. Maar zij betreffen niet de kwaliteit van de bestaande natuur maar alleen het areaal daarvan. Daarvan krijgt immers een deel een andere functie door uitvoering van het plan. De bomen, struiken en hagen die daar nu aanwezig zijn blijven ongemoeid, evenals de gracht.

In het Natuurbeheerplan 2009 (zie figuur 6.2) hebben Fort en omgeving echter geen natuurfunctie gekregen. Ook vallen in het Natuurbeheerplan 2009 het Fort zelf en de nabije omgeving (binnen de ecologische invloedssfeer gelegen) niet binnen de begrenzing 'nieuwe natuur'.

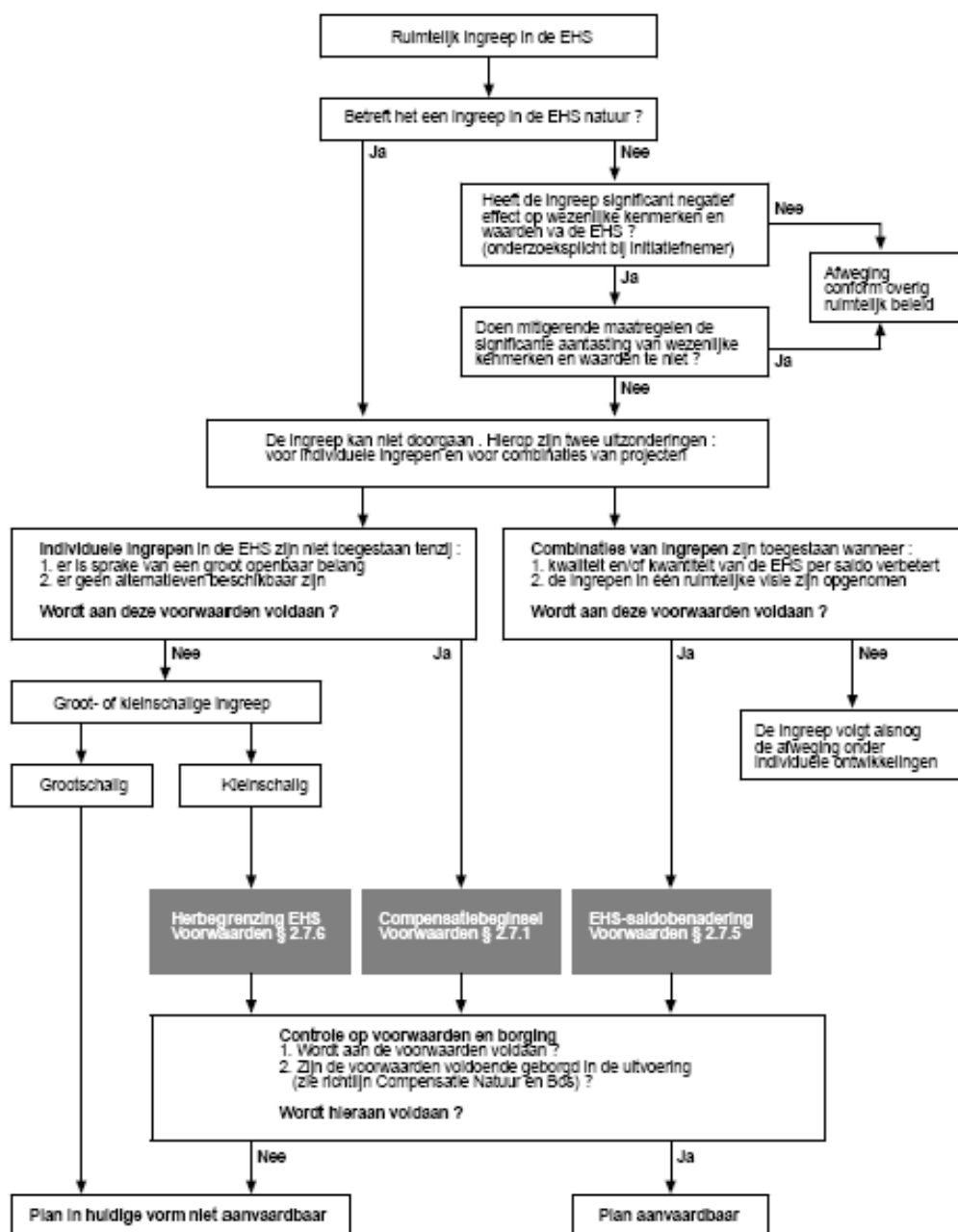
Het Fort en alle omliggende gronden ten noorden van de Tiendweg zijn in het Natuurbeheerplan 2009 wél begrensd voor agrarische natuur in de zin van aanleg en beheer van landschapselementen. Aan de zuidzijde van de Tiendweg liggen gronden die in de Kernkwaliteitenkaart zijn aangewezen als 'verweven natuur' en in het Natuurbeheerplan 2009 zijn bestemd voor agrarisch natuurbeheer. Het oostelijke deel van dit gebied is bestemd voor aanleg en beheer van alleen laagblijvende vormen van landschapselementen. Het westelijke deel heeft deze bestemming ook maar is bovendien begrensd als 'Weidevogelgebied'. Deze doelstelling wordt al sinds enige jaren gerealiseerd door middel van gesubsidieerd weidevogelbeheer door de eigenaren.

Alleen de gronden waarop het 'overloopparkerterrein' is gepland krijgen te maken met enkele aanpassingen en een ander gebruik. Deze zullen echter geen inbreuk doen op de Natuurbeheerplandoelstellingen, temeer omdat daar ter plekke nog niets van is gerealiseerd. Voor het overige is op de gronden met een agrarische natuurfunctie en op de aanwezige landschapselementen geheel geen sprake van directe veranderingen en dus ook niet van negatieve effecten. En zoals in hoofdstuk 3 is uiteengezet, zijn meer indirecte en uitstralende effecten van uitvoering van het plan als door meer verkeer en parkeren en door het kampeerterrein, ook niet aan de orde. Negatieve effecten op de kernkwaliteit voorzover ontleend aan het Natuurbeheerplan 2009 zijn dus **niet aan de orde**.

6.5 Beoordeling aan de hand van het 'nee, tenzij-principe'

Alleen kernkwaliteit 15 wordt geschaad: het areaal bestaande en potentiële EHS-natuur wordt erdoor kleiner. Er is dus straks minder ruimte voor bestaande natuur om door te ontwikkelen en ruimte voor potentiële natuur om tot ontwikkeling te komen. Die ruimte kan worden weggenomen door bebouwing, verharding, permanente vernietiging en verstoring door menselijk gebruik en dergelijke.

Ervan uitgaande dat het plan een 'individuele ingreep' is in de zin van onderstaand beoordelings-schema uit de Streekplanherziening, leidt dit tot de conclusie dat het plan alleen kan worden uitgevoerd als er sprake is van groot openbaar belang en er geen alternatieven beschikbaar zijn.

'beoordelingsschema initiatieven in de EHS'

Van **groot openbaar belang** is zeker sprake. Het Fort is een cultuurhistorisch monument en een belangrijk onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Behoud hiervan is in tal van beleidskaders een hoog-prioritair en gezien de staat van onderhoud momenteel ook urgent doel. Maar voor de verwezenlijking van dit doel kunnen alleen met 'behoud door ontwikkeling' als uitgangspunt genoeg middelen beschikbaar komen. Ontwikkeling van het Geofort-plan is nu de enige realistische, veelbelovende en beschikbare manier het Fort als zodanig te behouden.

Daarnaast vertegenwoordigen ook de doelstellingen van het Geofort een groot maatschappelijk belang. Het verspreiden van kennis over en interesse voor ruimtelijke informatie is vanuit historisch oogpunt zeer gewenst. Maar de doelstelling vertegenwoordigt ook een groot maatschappelijk belang gezien vanuit de snel toenemende betekenis en toepassing van geo-informatie in de huidige en toekomstige

stige maatschappij. Mensen, met name jongeren, hiermee bekend en vertrouwd maken is in dit licht van groot belang.

Gezien de opzet van het plan is een **alternatieve locatie** ervoor niet aan de orde: het Fort als zodanig en zijn directe (open) omgeving spelen een essentiële rol in het plan. Andere forten zijn voor uitvoering van het plan niet geschikt of beschikbaar.

Deze redenering leidt tot de conclusie dat het plan uitgevoerd kan worden, als tenminste het verlies aan natuurareaal wordt gecompenseerd. Hiervoor worden in de Streekplanherziening 2009 enkele nadere voorwaarden gesteld:

- uitvoering van het plan vindt plaats zonder nettoverlies aan natuurwaarden in de zin van areaal, kwaliteit en samenhang;
- compensatie dient te worden uitgevoerd aansluitend of nabij de projectlocatie en duurzaam te zijn;
- mitigatie en compensatie (inclusief de kosten ervan) dienen deel uit te maken van het plan.

6.6 Consequenties

6.6.1 Compensatieplicht

Het areaal (potentiële) natuur dat binnen de grenzen van de EHS verloren gaat door uitvoering van het Geofort-plan is in de tabel op de volgende pagina aangegeven. De referentie die hiervoor is gehanteerd, is de huidige situatie. Alle getallen zijn maximale schattingen die het zekere voor het onzekere nemen: het totaal is dan ook het maximaal verlies aan (potentiële) natuur. De te compenseren oppervlakte bedraagt dus 12.280 m², ofwel bijna 1¼ ha.

6.6.2 Compensatie

Hoewel de compensatieplicht formeel niet relevant is, dient aan bovenstaande wel te worden toegevoegd dat de natuurwaarden op het Fort door ingrepen in andere contexten ook toenemen. Zo worden momenteel zes groepsschuilplaatsen ingericht voor gebruik door vleermuizen en afgesloten voor mensen. Daarnaast worden er aanpassingen aan de bestaande gebouwen aangebracht zodat het terrein als geheel geschikter wordt voor het zwermen van vleermuizen dan in de huidige situatie.

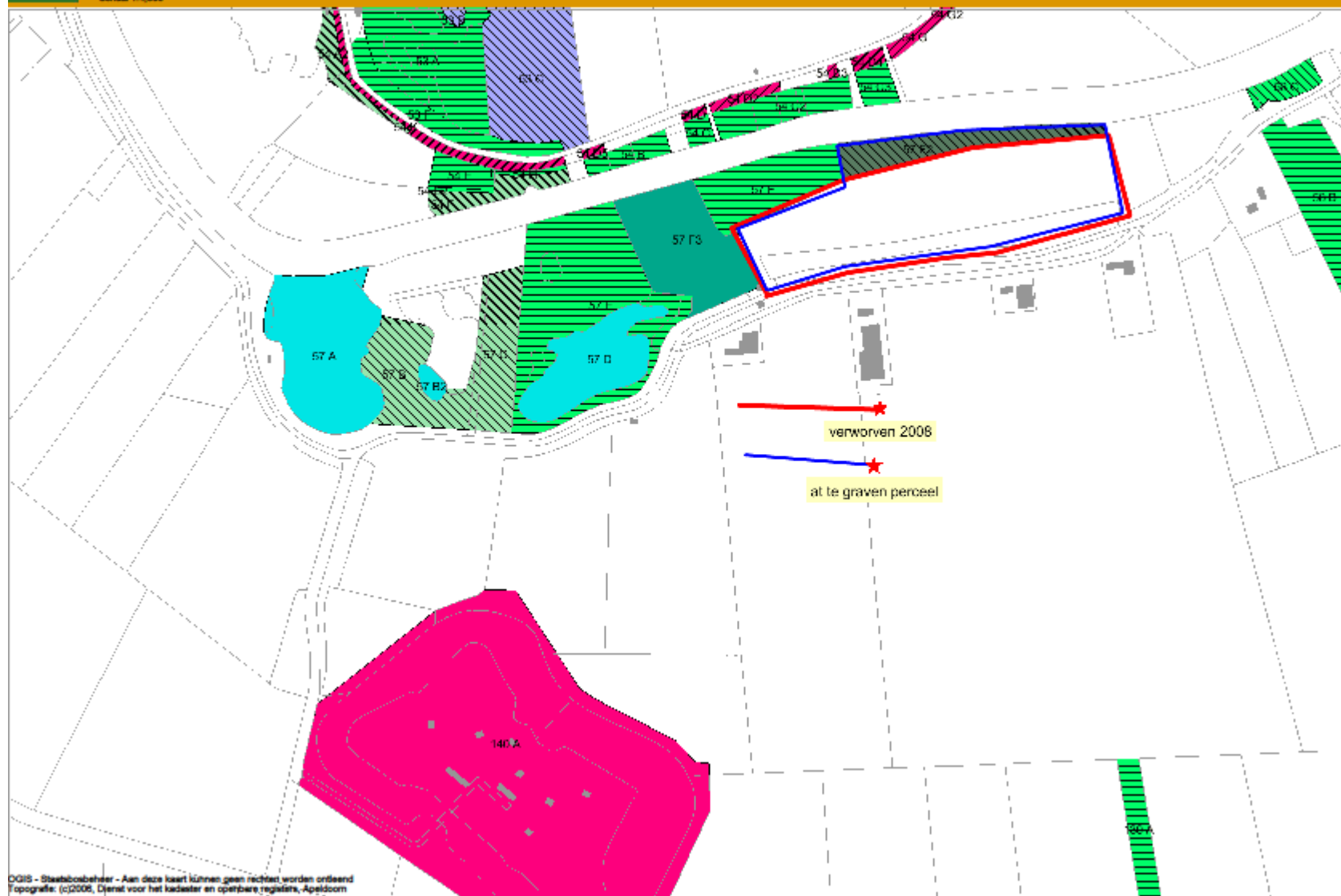
Langs de binnenzijde van de gracht wordt een meidoornhaag aangebracht die voor allerlei insecten, kleine zoogdieren en vogels en amfibieën verschillende functies zal gaan vervullen. Bovendien is deze haag een positief gewaardeerd landschappelijk element.

Het ligt in de bedoeling om een of twee groepsschuilplaatsen te voorzien van een aarden deklaag om het interne milieu voor vleermuizen te optimaliseren. Hiermee zal tevens de oppervlakte potentiële natuur worden vergroot. Ook zijn er plannen om rondom de zes groepsschuilplaatsen beplanting aan te brengen in de zin van (streekeigen) struiken en bomen. Ook dit is een optimalisatie voor vleermuizen en een landschappelijke versterking van de ruimte op het Fort. Ook op andere plaatsen is de aanleg van struwelen gepland.

Voor de verplichte compensatie is ruimte gevonden in een perceel in het meest nabijliggende deel van de EHS, ten noorden van het Fort en buiten het EHS-onderdeel dat tevens een Natura 2000-status heeft. Het perceel is in begin 2009 overgedragen aan SBB.

Voor dit perceel heeft de eigenaar-beheerder, SBB, wel verschrallingsdoelen geformuleerd om de natuurwaarde te vergroten en de ecologische aansluiting op de omliggende natuurgebieden te optimaliseren. Maar concrete plannen voor realisatie hiervan zijn er niet omdat er momenteel en in de toekomst geen middelen voor beschikbaar zijn (bronnen: mondelinge en schriftelijke mededelingen van zowel beheerder als regiohoofd SBB). Op pagina 25 is de ligging van het perceel op kaart aangegeven.

locatie	object	ingreep (optioneel)	huidige aard/natuurwaarde ter plekke	nieuwe aard	maximaal verlies ruimte natuur (m ²)
binnen gracht, bestaand	geen	niets			0
binnen gracht, nieuw	auditorium	ondergrondse bouw	aarden wal met gras	grond- en grasgedekt gebouw in aarden wal	0
binnen gracht, nieuw	ondergrondse verbinding auditorium - Gebouw B	ondergrondse bouw	aarden wal met gras	geheel ondergronds/intern	0
binnen gracht, nieuw	nieuwe nutsvoorziening	verbouwing in gebouw of ondergrondse bouw	bestaand gebouw of aarden wal	geheel in bestaand gebouw of in auditorium	0
binnen gracht, nieuw	vluchtroutes bij gebouw B / auditorium	ondergrondse bouw	aarden wal met gras	ondergronds, grasgedekt	0
binnen gracht, nieuw	fortstraat gebouw B	permanente overkapping	verhard, verticaal: functie voor vleermuizen (zwermen)	verhard met overkapping	150
binnen gracht, nieuw	terras	verharding	gras op puin	terras en verhard	600
binnen gracht, nieuw	diverse buitentoonstellingen	permanente overkapping	gras op puin	diverse permanente overkappingen	1200
binnen gracht, nieuw	openluchttheater	tijdelijke overkapping	gras en bomen	gras en bomen, tijdelijke overkapping	100
binnen gracht, nieuw	terras achter loods	halfverharding	gras	terras en halfverhard	600
binnen gracht, nieuw	paden tussen voorzieningen	gedeeltelijke verharding, totaal ca. 800 m lang, 1,20 m breed	gras op puin	gedeeltelijk verhard	1000
binnen gracht, nieuw	plein	gedeeltelijke verharding	gras op puin	gedeeltelijk verhard	1500
binnen gracht, nieuw	serviceweg	halfverharding	gras op puin	gedeeltelijk verhard	800
binnen gracht, nieuw	doolhof	halfverharding, hagen en bosschages	gras	gedeeltelijk verhard, hagen en bosschages	1500
buiten gracht, bestaand	oprijlaan	verharding	geen (halfverhard)	verhard	0
buiten gracht, bestaand	parkeerterrein langs oprijlaan	halfverharding aan weerszijden oprijlaan	gras	halfverharde parkeerplaatsen	1500
buiten gracht, nieuw	beheerdergebouw	nieuw te bouwen kantoorwoning met parkeervoorziening	vlak stuk met enkele bomen langs gracht	een gebouw met verharding aan eind oprijlaan	800
buiten gracht, nieuw	kampeerterrein, 15 tentjes	tijdelijke extensief gebruik door tenten	vlak stuk met enkele bomen langs gracht	kampeerterrein, tijdelijk in gebruik	2500
buiten gracht, nieuw	sanitaire voorziening	aanwezigheid gebouwtje	vlak stuk met enkele bomen langs gracht	gebouwtje	20
buiten gracht, nieuw	bruggetje naar kampeerterrein	aanwezigheid bruggetje	oever	houten bruggetje	10
				totaal	12280

7 KADERRICHTLIJN WATER

De Europese Kaderrichtlijn Water stelt kwaliteitseisen aan waterlichamen. Voor kunstmatige wateren als de fortgracht moeten deze eisen nog opgesteld worden in termen van een 'goed ecologisch potentieel' (GEP). Inbreuken daarop kunnen vanuit de wet worden tegengehouden.

7.1 Ecologische effecten

De fortgracht en zijn oevers vormen het enige waterlichaam in het projectgebied. Daar worden geen veranderingen in aangebracht en het krijgt ook niet te maken met indirecte effecten van de werkzaamheden of resulterende verandering op en om het Fort.

Er zal dus geen sprake zijn van negatieve effecten van de plannen op het waterlichaam in het projectgebied. Ook de waterlichamen die met de fortgracht in verbinding staan, blijven hiervan gevrijwaard.

7.2 Gevolgen voor het initiatief

Omdat de plannen geen negatieve effecten zullen hebben op de waterlichamen in en om het projectgebied, is er geen sprake van strijdigheid met de bepalingen van de KRW. Vanuit de KRW worden dan ook geen beperkingen gesteld aan de plannen met Fort aan de Nieuwe Steeg. Een 'nee, tenzij'-benadering is hier dus niet aan de orde.

8 CONCLUSIES EN SAMENVATTING

Er zijn vier wettelijke en beleidskaders ten aanzien van bescherming van natuur- en landschapswaarden waaraan ruimtelijke ingrepen dienen te worden getoetst:

- Flora- en faunawet
- Natuurbeschermingswet, vanwege de nabijheid van Natura 2000-gebied 'Zuiderlingedijk en Diefdijk-zuid' (gebiedsnummer 70)
- Ecologische Hoofdstructuur (EHS), waar het projectgebied deel van uitmaakt
- Kaderrichtlijn Water (KRW)

Tegen de plannen voor herichting van Fort aan de Nieuwe Steeg en de in dit rapport besproken wijze waarop deze worden uitgevoerd bestaan vanuit geen van deze kaders bezwaren.

De enige soorten in het projectgebied waar wat betreft de Flora- en faunawet rekening mee gehouden moet worden zijn de aanwezige broedvogel- en vleermuissoorten. In dit rapport is aangegeven dat de voorgenomen wijze van uitvoering van de plannen voldoende mogelijkheden biedt om negatieve effecten met toegesneden mitigerende maatregelen te voorkomen. Wat betreft vleermuissoorten is hiervoor dan ook reeds ontheffing verleend. Ten aanzien van de aanwezige broedvogelsoorten moet deze nog worden aangevraagd, maar de gefundeerde verwachting is dat deze verleend zal worden.

De Natuurbeschermingswet is om twee redenen niet aan de orde. Ten eerste ligt het projectgebied buiten het betreffende Natura 2000-gebied. Ten tweede is aangetoond dat negatieve effecten van de plannen via externe werking ook uitgesloten kunnen worden.

Ook de kernkwaliteiten van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) in en om het projectgebied blijven in stand. Veranderingen die plaatsvinden worden afdoende gemitigeerd met maatregelen die in het kader van de Flora- en faunawet zijn en worden afgesproken en op grond waarvan ontheffing is of zal worden verleend. Een 'nee, tenzij'-benadering is dus niet aan de orde.

Vanuit de Kaderrichtlijn Water (KRW) bestaat evenmin bezwaar tegen de plannen. In het waterlichaam binnen het projectgebied en de daarmee verbonden watergangen daarbuiten worden geen veranderingen aangebracht. De ecologische waarden daarvan in termen van de KRW zullen op geen enkele manier worden aangetast.

9 GERAADPLEEGDE BRONNEN

Analoge bronnen:

Anon (z.j.): Commentaarnota behorende bij de streekplanherziening herbegrenzing EHS

Dienst Regelingen (2007): Ontheffing Flora- en faunawet artikel 75, lid 5 en lid 6, onderdeel c; kenmerk Flora- en faunawet/75C/2007/0038 (brief)

Dienst Regelingen (2008): Ontheffing Flora- en faunawet artikel 75, lid 5 en lid 6, onderdeel c; kenmerk Flora- en faunawet/75C/2008/0320 (brief)

Gedeputeerde Staten van Gelderland (2009): Partiële herziening van het Streekplan Gelderland 2005 betreffende de herbegrenzing van de Ecologische Hoofdstructuur. Voorstel aan Provinciale Staten. Arnhem

Ministeries van LNV en VROM en de provincies (2007): Spelregels EHS. Beleidskader voor compensatiebeginsel, EHS-saldobenadering en herbegrenzen EHS. Een gezamenlijke uitwerking van rijk en provincies.

Provinciale Staten van Gelderland (2009): Streekplanherziening. Herbegrenzing EHS. Arnhem

Provincie Gelderland (2009): Index Natuur en Landschap, Onderdeel landschapsbeheertypen (versie 3 maart 2009)

RPS BCC (2008): Quick scan Flora- en faunawet Geofort (memo)

RPS BCC (2009): Geofort. Toets van de plannen aan de flora- en faunawet. Concept

RPS BCC (2009): Geofort. Toets van de plannen aan de Natuurbeschermingswet. Concept

Staatsbosbeheer (2008): Fort aan de Nieuwe Steeg. Vegetatieopnamen en beknopte broedvogelinventarisatie (notitie)

Stichting Geofort (2008): Structuurschets geofort (versie 23 juli 2008)

Zoogdiervereniging VZZ (2008): Onderzoek op de aanwezigheid van vleermuisfuncties op Fort aan de Nieuwe Steeg

Zoogdiervereniging VZZ (2008): Fort aan de Nieuwe Steeg: de minimum- en maximumvariant (notitie)

Zoogdiervereniging VZZ (2007): deel resultaten veldonderzoek 2007 (notitie)

websites:

Atlas Groen Gelderland

Gebiedendatabase Natura 2000

Groenloket Gelderland

Subsidieregeling Natuur en Landschap (SNL)